

Ruumiin voimalla

Ukrainan sodan syttyminen lisäsi kiinnostusta Pohjois-Karjalan Valtimolla toimivaa omavaraopistoa kohtaan. Siellä opetellaan viljelemään, säilömään ja rakentamaan ilman koneita.

Taru Väänänen, teksti / Minna Raitavuo, kuvat

Tuvan lattia on niin vino, että huimaa. Tarinan mukaan lattia notkahti kesähäiden tansseissa eikä sitä sen koommin korjattu. Rasimäen kylässä Pohjois-Karjalassa sijaitseva Repokankaan rintamamiestila on ollut vailla vakituksia asukkaita 1960-luvulta lähtien.

Ränsistyneen navetan edustalla heiluu joukko pari-kolmekymppisiä nuoria aikuisia lapioiden, kuokkien ja talkoiden kanssa.

Siistissä rivissä on lokakuussa kylvettyä palsternakkaa. Se saa seurakseen kevätkalkospulia, porkkanaa, lanttua ja punajuurta. Niiden on määrä päätyä omavaraopiston opiskelijoiden lautasille.

Opiskelijat asuvat Rasimäellä huhtikuulta lokakuun loppuun asti. Puolen vuoden aikana he oppivat omavaraisen elämän perustaitoja: tuottamaan ruokaa viljelemällä, säilömään sadon, rakentamaan puusta, kehräämään lankaa ja kutomaan kangasta.

Kaikki tehdään pelkällä lihasvoimalla ilman minkäänlaisia polttomoottorilla käyviä koneita.

Tänä keväänä mukana on kymmenen uutta kurssilasta. He majoittuvat läheisillä Peltolan ja Rumolan rintamamiestiloilla, jotka opistoyhdistys on hankkinut nimiinsä. Vinolattiainen Repokankaan talo odottaa toistaiseksi kunnostusta.

Meneillään on kiireisin kyivöaika. Lunta oli Kai-nuun rajamailla niin paljon, että kevättyöt saatiin käyntiin vasta toukokuun jälkipuoliskolla.

Kun muu väki kääntää peltomaata, läheisen Peltolan tilan tuvassa käännetään pihvejä. **Kari Aliranta** seisoo kuuman hellan ääressä paistamassa härkäpapu-juurespihvejä, jotka **Mikko Jaakonsaari** hänelle muotoilee.

Nurkasta kuuluu tasainen jytkö, kun **Matti-as Pajulahti** nuijii kaalia isossa astiassa. Sillä tavalla rapeasta kaalista tulee yhdessä suolan kanssa pehmeää salaattia.

35-vuotias Mikko Jaakonsaari hyppäsi huhtikuun puolivälissä junaan, joka vei kohti Nurmesta. Siitä Mäntsälässä asuvan kirjastonhoitajan matka jatkui Valtimolle.

Peltolan tilalla asuvalla Jaakonsaarella on mukanaan kaksi rinkkaa, joissa on lähinnä vaihtovaatteita. Likaantuneet vaatteet hän pesee käsin. Lakanoita varten opistolla on pulsaatto-ripesukone, joka pyörii ilman juoksevaa vettä.

Kuukauden jälkeen puolivuotinen kurssi tuntuu yhä hyvältä ajatukselta.

– Minulle tämä kurssi on kuin retriitti. On mukavaa porukkaa ja tekemistä.

Työkaverit olivat kiinnostuneita opintopaalla olevan kollegansa ratkaisusta.

– He tsemppasivat kovasti, mutta toivoivat, että palaan takaisin.

Keväisten viikkojen aikana tietoyöläinen on totuttanut ruumiinsa fyysiseen tekemiseen.

Yhteisten viljelmien lisäksi jokainen opiskelija saa halutessaan oman palstansa. Sen koko riippuu siitä, kuinka ison alan kukin kuvittelee

jaksavansa raivata, kääntää, kylvää ja kitkeä. Jaakonsaaren palstalla on porkkanaa, palsternakkaa, punajuurta, lanttua ja naurista.

– Kropassa tuntuu, mutta ei onneksi surmempin.

Opiston elämään Jaakonsaari kävi tutustumassa viime syksynä talkoissa, joissa tehtiin risusavottaa.

Filosofia opetuksen takana tuli tutuksi jo kymmenen vuotta sitten, kun Jaakonsaari sai yliopisto-opettajaltaan pamfletin nimeltä *Elämämmme perusteista*. Sen olivat kirjoittaneet **Lasse Nordlund** ja **Maria Dorff**, omavaraopiston perustajat.

Talon nurkalta nousee ilmaan savukiehkuruita.

– Poika täällä sytyttää omavaraisesti metsän palamaan, Lasse Nordlund vitsailee tullejoille.

Hän valvoo 8-vuotiaan **Justus**-pojan risujenpolttoa. Nordlundin ja Dorffin perheeseen kuuluu myös 15-vuotias tytär **Aamu**.

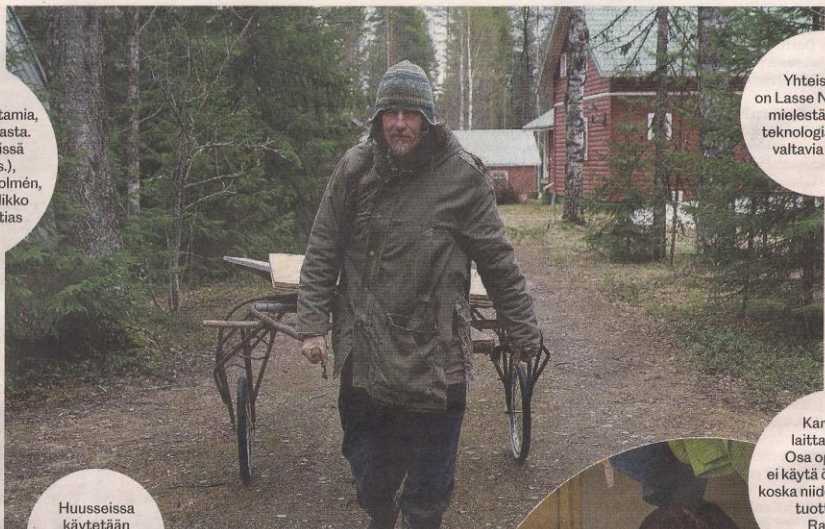
He asuvat Kotamäen tilalla, joka sijaitsee metsään raivatun opistoalueen kupeessa. Talon metsineen Nordlund hankki 1990-luvun alkupuolella yhdessä vanhempiensa kanssa.

Valtimolle Nordlund, 57, päätyi Saksasta, missä perhe oli asunut vuodesta 1972 lähtien. Pohdinta kestävämmästä elämäntavasta alkoi jo nuorena, ja 1980-luvun puolivälin jälkeen omavaraisuus alkoi vetää puoleensa.

Vuonna 1990 Nordlund lastasi vähät tavaran polkupyörän peräkärriin ja polki Keski-Saksan maaseudulta Suomeen. Hän kierteli

Osa kasvien siemenistä on opistolaisten kasvattamia, osa hankitaan kaupasta. Maanmuokkaustöissä Esa Vierimaa (vas.), Kaisa Soppela, Olli Holmén, Mira Pekkarinen, Mikko Jaakonsaari ja Matias Pajulahti.

Yhteiskunta on Lasse Nordlundin mielestä ottanut teknologian vuoksi valtavia riskejä.

Huuseissa käytetään paperin sijaan rahkasammalta.

Kari Aliranta laittaa lounasta. Osa opistolaista ei käytä öljyä tai suolaa, koska niiden omavarainen tuottaminen ei Rasimäellä onnistu.

palkollisena tiloilla, kunnes sopiva maapaikka löytyi Rasimäeltä. Kylästä, jonka Suojärveltä asutetut evakot raivasivat itselleen kodiksi 1940-luvulla.

Alkoi yksineläjän projekti, jossa ei miestyövoimaa säästelyä.

30–50 euroa. Sen verran Nordlund sai vähimmillään kulumaan vuodessa. Summalla hän osti polkupyörän renkaita, hoiti pakolliset terveyskeskuskäynnit. Saattoi joskus herkutella letuilla.

Ikikeitoksi ristimäänsä soppaan hän pilkkoi lanttua, perunaa, herneitä ja sienä.

Lampaiden ja vuohien pidosta Nordlund luopui muutamien ensimmäisten vuodien jälkeen, sillä ne veivät arvokasta työpanosta ruoan tuottamiselta. Villoistaan hän kehräsi langat ja kutoi vaatteita. Tuohesta hän valmistti ämpäreitä sekä marjapömpureitä ja korvasi metalliset nauhat puutapeilla.

Käsityönopettajaksi opiskellut Maria Dorff matkusti Rasimäelle 2000-luvun alkupuolella. Hän halusi tehdä tutkimusta miehestä, joka oli nikkaroinut itse jopa rukiin.

Hän odotti kohtaavansa linkolalaisen kisen, jyrkän ja tuomitsevan hahmon, mutta vastassa oleva mies hymyili.

Yhteistä elämää on takana nyt lähes kaksikymmentä vuotta.

Ennen omavaraopiston aikaa lapsiperheen käyttöraha tuli Marian yritystoiminnasta. Talvisäikään hän on huovuttanut ja myynyt tohveleita.

Hän vastaa myös perheen aikatauluista ja raha-asioista, sillä Lasse ei katsele kelloa eikä omista puhelinta. Omaa tilikään hänellä ei ole.

Tuvan lattiat ovat vileät. Nordlund pujottaa villasukilla verhoittuihin jalkoihinsa tohvelit ja nojautuu puosuhvalla taaksepäin.

Aikoinaan kylään pyöräilleeseen mieheen suhtauduttiin hyväntahtoisen huvittuneesti. Ihmeteltiin, miten tämä korjasi lanttua jopa 300 kiloa vuodessa ja valmisti hammastahnansakin koivuntuhkasta. Tänä päivänä yhä useampi tuntuu näkevän hänen ajattelussaan järkeä.

Koronapandemian kriisivaihe on ohitettu, mutta eurooppalaisen sodan keskellä esiin on noussut huoli ruoan kallistumisesta. Omavaraista elämäntapaa kohtaan on kiinnostusta, ja kotitarvelijely on suosiossa.

Opiston kottisilla oli kävijäpiikki heti Ukrainan sodan syttymisen jälkeen, ja kevään kursseille tulijoita olisi ollut muutama enemmän kuin opisto pystyi ottamaan. Viime vuoden kurssilta neljä opiskelijaa halusi jäädä Rasimäelle jatkamaan opintojaan.

Nordlund ja Dorff ovat toteuttaneet palan unelmaansa. He pääsevät välttämään tärkeäsi kokemaa taitoja eteenpäin.

– Ajatukseni maailmassa tapahtuvista asioista ovat olleet oikean suuntaisia, mutta en koe siitä mitään erityistä mielihyvää, Nordlund sanoo.

Hän ei ole kovin iloinen siitä, millä tavalla omavaraisuus nykyään ymmärretään.

Todellisuudessa suomalainen maatalous on riippuvaista polttoaineista, lannoitteista ja torjunta-aineista, hän muistuttaa.

– Voidaan iloita, jos kulutettu ruis on Suomessa viljeltyä, mutta omavaraista se ei ole. Ei niin kauan kuin öljyhanat virtaavat.

Koneet sitovat paitsi fossiilista energiaa myös työvoimaa. Nordlund ajattelee, että jokainen on elettävä sillä, mihin omalla ruumiillisella työllään pystyy.

Hän on todennut, että viiden aarin kokoinen peltoala riittää ruokkimaan yhden ihmisen. Kun jokainen selviää paikallisilla luonnonvaroilla, uusista elinalueista saati öljystä ei tarvitse taistella.

Omavaraisuuden vahvuus on hänen mielestään kriisin ennaltaehkäisyssä. Jos varautuminen epäonnistuu, tilanteesta tulee paljon hankalampi. Poikkeustilassa näkökenttä kapeenee: pandemian vyöryessä päälle lähikauppa hamstrataan tyhjäksi wc-paperista, sodan pelossa joditabletit loppuvat aptekeista.

– Ennakointi ei ole ihmisen vahva puoli. Sama on nähty ilmastonmuutoksen kanssa.

Tasaisella tahdilla työtä tekevä ihminen pystyy helposti tuottamaan hehkulampun kuluusta eli noin 60:tä wattia vastaavan energian. Jotta kone käy, tarvitaan kaloreita.

Härkäpajujuurespivien kanssa lounaspöytään on nostettu tattaria. Juureslohkojen nauriit, hapatettu kaali ja villivihannespesto ovat omaa tuotantoa. ▶

● Sunnuntaisuomalainen

► Omavaraisuuteen on päästy lähestulkoon kaikissa juureksissa, ja osuus nousee koko ajan, kertoo Maria Dorff.

– Aikaisemmin kaupassa piti käydä parin viikon välein, nyt ehkä kerran kuukaudessa.

Viläytys löytyy ruokapöydän päästä: annoksen päälle saa kauhasta maapähkinävoista tehtyä kastiketta.

Pähkinälaji on kotoisin Etelä-Amerikasta, mutta se kelpaa valtimolaiseen ruokavalioon hyvin. Ehkä korkean energiapitoisuuden takia? Heiluuko kuokka tahnan voimin komeammassa kaaressa?

– Tai sitten se on vain niin hyvää, pöydistä kuitataan.

Yksinkertaisen elämän ei tarvitse tarjota jatkuva askeleita.

Kotikäynneltä mukaan saattaa tulla suklaata, ja pöydässä on voita sekä satunnaisesti kananmunia. Jos kurssilaiset haluavat kalaista, kalaakin voidaan laittaa pöytään.

Ruokailun jälkeen jalkaan vedetään multaiset peltoasappaat. Tiskaajat kantavat kaivovertä tupaan.

Sivillipalvelustaan opistolla suorittava **Viljami Nojonen**, 21, palaa järjestelmään Peltolan vanhaa navettaa.

Pääkaupunkiseudulla kasvanut Nojonen muutti yliopisto-opintojen perässä Joensuuhun, mutta ei ollut tyytyväinen elämäänsä.

Olo tuntui irralliselta. Ei autanut, vaikka ympärillä oli ihmisiä – paljon kavereitakin.

– Kai se liittyi siihen, että ruoka tuli kaupasta ja vesi hanasta. Ei siinä ole millään tavalla yhteydessä ympäristöön.

Ympäristöopinnot opinnot ovat jaaaneet, samoin niska- ja hartiaivaivat.

Haaveena on asettua pysyvämmiin omavaraisesti elävään taloon ja oppia lisää hedelmävaihtelua ja monivuotisten ruokakasvien viljelemisestä.

Sotkamosta kursseille tullut Mette Hartonen, 21, istuu tauolla, mutta kädessä ei ole älypuhlinta. Sellainen hänellä kyllä on.

– Menen nettiin ehkä kerran viikossa, sähköpostiini tai verkkopankkiin.

Hartonen on opiskellut viljelyä kirjoista. Hän odottaa pääsevän kokeilemaan käytännössä myös ikkumoiden kunnostamista.

Itse hän saattaisi tulevaisuudessa asua vaikka jurtassa.

– Monia asioita pitää helposti itsestäänselvyydenä, mutta ovatko ne todella sitä? Kävin vuosi sitten Muoniossa eräopiskoulun, ja talvileirit olivat peruselämä. Kiinnostaisi kokeilla, miten pienellä pärjää.

Myös Rasimäellä opiskelijoiden piti alun perin asua opistoalueeksi raivatussa metsässä. Kaminalämmitteisistä teltoista luovuttiin, sillä jatkuvat leiriohjelmat osoittautuivat liian raskaiksi.

Avuksi tuli joukkolainaus. Kurssilaisien majoitusta varten hankittua Peltolan tilaa varten tarvittiin 20 000 euroa, ja summa koottiin parissa päivässä.

Vanhojen ravikäärrien aisat pompahtelevat, kun Nordlund vetää metsään lautatarvaa. Kolmen hehtaarin suuruisella opistoalueella sijaitsee yhteiseen käyttöön kaavailtu hirsirakennus, väentupa. Sen rakentaminen on kolmen vuoden jälkeen yhä kesken.

Ekokylän toiminta kompastuu usein työnjaosta riittelyyn, ja näin oli käydä myös omavaraopistossa. Perustamisvaiheessa mukana oli joukko vapaaehtoisia, ja Nordlund

näkee toiminnan jälkikäteen liiankin demokraattisena.

Kun väentuvan hirsikehikko osoittautui luultua huonokuntoisemmaksi, osa ihmisistä nosti kytkintä.

Nordlund otti johtovastuun, ja lahot hirsit korvattiin uusilla. Eräänä päivänä menneillä oli katon pellitys, kun turvaköysi napsahti poikki. Nordlund liukui lapetikaiden päällä alas ja ehti miettiä, ottaako kiinni terävän pelin reunasta vai pudotautuuko alas.

– Päätiin ottaa kiinni. Sormista meni jänteitä poikki. Se on ollut pahin työtapahtuma tähän mennessä.

Nordlund myöntää olevansa ajoittain uupunut, sillä jatkuva hälinä koettelee yksin viihtyvää luonnetta. Opisto liittyy tiiviisti yhteen perhe-elämän kanssa.

Kun opistolla järjestettiin kevättalkoot, oli Justus-poika kipeänä.

Pariskunta koordinoi tehtävät, heilui mukana talkoissa ja muonitti tekijät. Päivien päälle he kuuntelivat pojan hakkaavaa yskää.

– Näytämme, millaista on olla perheenä ja parisuhteessa pyörittämässä tällaista kuviota. Jos meitä rasittaa, se näkyy ulospäin. Minä olen kártyinen Marialle ja toisinpäin.

Kurssin alku on monelle opistolaiselle kuherruskuukauden kaltainen hurmos. Moni kokee tulevansa tiiviiseen yhteisöön kuin kotiin. Sen jälkeen mieliala tasaantuu: myöhemmin voi tulla pettymyksiä, ahdistusta. Viime vuoden opiskelijoista kaksi jäi kurssin kesken.

Kaikki tulijat haastatellaan etukäteen, mutta mitään erityisvaatimuksia ei ole.

Maria Dorff uskoo ennen kaikkea tekemällä oppimiseen. Iltapäivillä kurssilaiset viettävät jälleen talitokset selkään ja polkevat pellolle maatoihin.

– Kannattaa kääntää maata järjestelmällisesti, siitä jo käännetyn reunasta, Dorff antaa ohjeita pellon laidassa.

Iltapäivän päätteeksi poskilla on väri, joka on sekoitettu multaa ja aurinon päivetystä.

Ihminen on lopulta melko laiska ja mukavuudenhaluinen, ei kovin moraalinen olenno.

Nordlund huomasi aikoinaan, ettei omavaraisuus ole pelkkä ruumiin voimia vaativa tekninen suoritus. Valkeinta on pitää pää koossa ja mieliala koholla, kun ympärillä on vain humiseva metsä.

Hän huomasi, että harjaantunut tekijä selviää askeettisen omavaraisuuden pyörittämisestä puolessa päivässä, jos työaika jaetaan tasaisesti koko vuodelle. Näin aikaa jäi esimerkiksi huilun soitolle.

Peltolan tilan tuvassa on kevään joutohetkinä soitettu kitaraa, pelattu Allasta ja luettu kirjoja. Saunomaan opistolaiset pääsevät kerran viikossa.

Mikko Jaakonsaari näyttää alkutekijöissään olevaan neuletyöhön – kymmenen senttimetrin pätkästä pitäisi tulla villahousut.

– En ole ikinä neulonut aikaisemmin. On ehkä jäätävä jatkokurssille, että saan housut loppuun asti.

Viiden kilometrin päässä Rumolan tilalla Mette Hartonen rauhoittuu kohti yötä ja kahdeksalta.

Mielessä on oma palsta, jossa kasvaa jo lantua, naurista, hárkápapua ja hernettä. Toiveena on saada palstalta talven juurekset.

Siksi Hartonen herää pellolle mieluiten viimeistään kuudelta.

Katso verkkokotutun videolta, miltä opistolla näyttää.

Mette Hartonen käyttä kurssin aikana rahaa vain puhelini liittymään 5-10 euroa kuukaudessa.

Opetustyö vie tällä hetkellä Maria Dorffin (vas.) ajan. Talvella käynnissä on uuden kurssin valmistelutyö. Kuvassa myös Kaisa Soppela.

Meditaatiota harrastava Mikko Jaakonsaarta viehättää pelkistettyä ja yksinkertainen elämä. Työn alla on villahousut.

OMAVARAOPISTO

Käytiin vuonna 2018

- Taustalla Omavara-yhdistys.
- Aloitti toimintansa vuonna 2018. Ensimmäinen täyspitkä kurssi järjestettiin 2021.
- Kurssin hinta on 120 euroa viikossa. Se sisältää viikon teoriopeutusta Kainuun Opistossa Paltamossa ja puolen vuoden käytännön jakson Valtimon Rasimäellä.

300

kiloa lantua Lasse Nordlund korjasi enimmillään vuodessa.